

Воробйов Є. О.

Миколаївський міжрегіональний інститут розвитку людини вищого навчального закладу «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна», м. Миколаїв

ФАКТОРИ ТА УМОВИ ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. У статті розкрито сутність інвестиційної привабливості підприємства. Класифіковано фактори та умови формування інвестиційної привабливості підприємства, виділені та охарактеризовані складові зовнішніх та внутрішніх чинників формування інвестиційної привабливості підприємства. Встановлено, що інвестиційна привабливість підприємства – це сукупність об'єктивних та суб'єктивних умов, що сприяють або перешкоджають процесу інвестування національної економіки на макро-, мезо- та макрорівнях.

Ключові слова: підприємство, інвестиційна привабливість підприємства, фактори формування інвестиційної привабливості підприємства.

Vorobyov E.

Nicholas Interregional Institute of Human Development the university «Open International University of Human Development» Ukraine», с. Mykolaiv

FACTORS AND CONDITIONS OF FORMATION OF INVESTMENT COMPANY

Abstract. The article reveals the essence of investment attractiveness. Classified factors and conditions of the investment attractiveness isolated and characterized components of external and internal factors in the formation of investment attractiveness. Established that the investment attractiveness of the company - a combination of objective and subjective conditions that promote or hinder the investment process of the national economy at the macro, meso and macro levels.

Keywords: enterprise, enterprise investment attractiveness, factors of investment attractiveness.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку економіки проблематика зниження інвестиційної привабливості вітчизняних підприємств, ділової активності на інвестиційному ринку України та

дестабілізація національної економіки фінансово економічної кризи є достатньо актуальними й пріоритетними завданнями для вирішення проблем як на макро-, так і на мікрорівнях та при формуванні державної інвестиційної політики.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У сучасних умовах проблема низької інвестиційної привабливості дедалі більше набуває актуальності, про що свідчить широке коло публікацій як вітчизняних, так і зарубіжних науковців, присвячене вказаній тематиці. Серед них можна виділити такі праці: О. Андраш, В. Бочаров, І. Бланк, А. Гайдуцький, С. Донцов, Д. Коробков, та ін. У загальному аспекті теоретичні та практичні питання інвестування підприємства знайшли свої відображення в наукових роботах таких вітчизняних та зарубіжних економістів, як: О. Амоша, Г. Бірман, І. Бланк, Ю. Брігхем, В. Геєць, О. Коюда, Л. Лігоненко, Г. Марковиць, О. Носова, А. Пересада, У. Шарп та ін.

Водночас, незважаючи на таке суттєве наукове надбання з окресленого питання, в сучасному розумінні поняття інвестиційної привабливості підприємства занадто багатогранне, а тому до кінця не визначене, що потребує подальших досліджень сутності даного поняття, його уточнення, а також виявлення факторів, які безпосередньо впливають на рівень інвестиційної привабливості підприємства. У зв'язку із необхідністю залучення фінансових ресурсів та їх обмеженістю, не менш актуальною на сьогоднішній день постає ще одна проблема, пов'язана вже з оцінюванням та підвищенням інвестиційної привабливості підприємства, оскільки інвестиційна привабливість виступає як характеристика, що надає можливість сформуванню уявлення про стан об'єкта вкладання коштів, надійність майбутньої інвестиції, очікувані результати від їх використання. Упродовж реформування української економіки ці питання вже було висвітлено у роботах І. Бланка М. Леснікової, А. Мешкова, М. Стирського, М. Ідрісова, В. Хобти, та ін. науковців.

Метою даної статті є дослідження сутності формування інвестиційної привабливості підприємства, дослідження методик та факторів впливу, що дозволить ефективно управляти рівнем інвестиційної привабливості підприємства.

Викладення основного матеріалу. В економічній літературі сьогодні не вироблений єдиний підхід до визначення сутності поняття «інвестиційна привабливість підприємства» та її взаємозв'язків з конкурентоспроможністю підприємства та його сталим розвитком. Аналіз економічних джерел та проведене теоретичне дослідження дозволили провести уточнення поняття «інвестиційна привабливість підприємства». У науковій літературі існує декілька визначень окресленого вище поняття.

Найбільш лаконічне трактування досліджуваного поняття зустрічаємо у роботах білоруських вчених Н. Русак і В. Русак: під інвестиційною привабливістю об'єкта (країни, регіону, галузі, підприємства або проекту) запропоновано розуміти доцільність вкладення в нього вільних коштів [11].

Проте, залишаються незрозумілими критерії визначення зазначеної доцільності. Виходячи з досліджень Н. Макарій, інвестиційна привабливість підприємства (ІПП) – це справедлива кількісна та якісна характеристика зовнішнього та внутрішнього середовища об'єкта [5]. За такого підходу існує необхідність уточнення напрямків дослідження інвестиційної привабливості на підприємстві.

К. Ізмайлова, щоб адекватно зрозуміти саме поняття «інвестиційна привабливість підприємства», пропонує вивчити господарську діяльність підприємства, а основну увагу зосередити на показниках майнового стану, фінансової стійкості, ліквідності, ділової та ринкової активності. На підставі їх розрахунку й визначається показник ІПП [3]. На нашу думку, оцінка лише фінансових показників діяльності об'єкта, не завжди є достатньою для інвестора. Результати аналізу й оцінки фінансового стану підприємства повинні бути доповнені ще й оцінкою його виробничого і кадрового потенціалу, а також маркетинговою привабливістю підприємства.

За І. Мойсеєнко ІПП – це рівень задоволення фінансових, виробничих, організаційних, та інших вимог чи інтересів інвестора щодо конкретного підприємства, яке може визначатися чи оцінюватися значеннями відповідних показників, у тому числі й інтегральною оцінкою [6]. Виходячи з вищезазначеного визначення ІПП оцінюється, як кінцевий результат від вкладення коштів інвестора.

Т. Смержанюк та Т. Шрам визначають ІПП як сукупність економіко-психологічних показників підприємства, що визначають для інвестора можливість отримання максимального прибутку при мінімальному ризику вкладення коштів. При оцінці ІПП розглядають такі аспекти: привабливість продукції підприємства, кадрова, інноваційна, фінансова, територіальна, екологічна і соціальна привабливість, інвестиційний ризик [13]. Дане визначення характеризується необхідністю обробки значного обсягу інформації для отримання бажаної інформації.

Л. Алексєєнко під ІПП розуміє узагальнену характеристику переваг та недоліків окремих об'єктів інвестування з точки зору конкретного інвестора згідно зі сформованими ним критеріями; використовується для оцінки при розробці інвестиційної стратегії підприємства і галузевої диверсифікації його інвестиційного портфеля [1]. На нашу думку, розрахунок показників, які цікавлять конкретного інвестора дає змогу оцінити поточний стан підприємства, та в залежності від інтересів інвестора зекономити час та кошти на проведення розрахунку великої маси показників.

Авторський колектив (О. Білий, В. Гнатушенко, М. Іванов під керівництвом професора Ю. Лисенка) вивчає методику оцінки інвестиційної привабливості підприємства, запропоновану А. Омаровим у 1984 р., у якій під інвестиційною привабливістю підприємства розуміється наявність економічного ефекту від вкладання в акції даного об'єкта (при мінімальному розмірі ризику) [14]. Трактуювання ІПП, запропоноване А. Омаровим, не дає чіткого розуміння поняття, тому що науковець пропонує розглядати тільки

один вид інвестицій – інвестування в акції підприємства і спостерігати тільки економічний ефект.

С. Покропивний вважає, що ІПП – інтегрована фінансово-економічна оцінка тієї чи іншої фірми як потенційного об'єкта інвестування. Використовується інституційними та індивідуальними інвесторами для визначення доцільності та ефективності вкладення власного капіталу. Для оцінки ІПП як об'єкта інвестування пріоритетне значення мають лише деякі показники його стану (аналіз оборотності активів, аналіз прибутковості капіталу, аналіз ліквідності активів, аналіз фінансової стійкості). Такий підхід дозволяє оцінити багато аспектів господарської діяльності шляхом розрахунку незначної кількості показників, що дають характеристику поточного стану об'єкта та не потребує значних витрат часу на проведення [2].

Відповідно до методики інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємства й організації ІПП визначається як рівень задоволення фінансових, виробничих, організаційних та інших вимог чи інтересів інвестора щодо конкретного підприємства, що може визначатися чи оцінюватися значеннями відповідних показників, у тому числі інтегральної оцінки [9].

Г. Козаченко, О. Антіпов, О. Ляшенко та Г. Дібніс підкреслюють, що інвестиційна привабливість підприємства – це інтегральна характеристика підприємства як об'єкта майнового інвестування з позиції перспектив розвитку (динаміки обсягів продажу, конкурентоспроможності продукції), ефективності використання ресурсів і активів, їх ліквідності, стану платоспроможності і фінансової стійкості, а також значення низки неформалізованих показників [16].

Економіст А. Пилитяк визначає інвестиційну привабливість як інтегральну характеристику окремих підприємств як об'єктів майбутнього інвестування з позиції перспективності розвитку виробництва й обсягів збуту

продукції, ефективності використання активів, їх ліквідності, стану платоспроможності та фінансової стійкості [8].

Вищезазначені трактування є більш суттєвими, оскільки інтегральна характеристика підприємства дає змогу інвестору зіставити її із власними інвестиційними цілями та зробити висновок про доцільність вкладання коштів.

С. Супрун вважає, що ІПП – це фінансово-майновий стан підприємства, ефективність використання його ресурсів, а також якісні характеристики: професійні здібності керівництва, галузева та регіональна приналежність підприємства, стадія життєвого циклу, добросовісність підприємства як партнера [15]. Дане визначення, на нашу думку, є цілком правильним і не потребує доповнення.

Таким чином, інвестиційна привабливість – це сукупність об'єктивних та суб'єктивних умов, що сприяють або перешкоджають процесу інвестування національної економіки на макро-, мезо- та мікрорівнях. Інвестиційна привабливість повинна розглядатися на рівні країни, галузі, підприємства.

Під інвестиційною привабливістю підприємства слід розуміти доцільність вкладання в нього вільних коштів. Вона аналізується зовнішніми суб'єктами з метою вибору кращого варіанта вкладання вільних коштів. Але й кожне підприємство повинно виявляти свої можливості для залучення зовнішніх інвестицій. Тому оцінка має розглядатися і у зовнішньому, і внутрішньому фінансовому аналізі [4].

Підсумовуючи вищесказане, інвестиційна привабливість підприємства – це інтегральна характеристика підприємства, як об'єкта потенційного інвестування з точки зору його наявного стану, можливостей розвитку, обсягів і перспектив отримання і розподілу прибутку, ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості, його ділової активності та рентабельності. Вона поєднує у собі дані про ступінь очікуваної доходності, ризикованості та ліквідності потенційного капіталовкладення.

Важливим фактором інвестиційної привабливості є ступінь гарантованості, надійності та своєчасності досягнення цілей інвестора, основними з яких виступають: отримання прибутку у довгостроковій перспективі; отримання контролю над підприємством (наприклад, постачальником ресурсів); отримання спекулятивного прибутку (за рахунок швидкої зміни курсу цінних паперів підприємства). Інвестиційна привабливість окремого підприємства повинна включати:

- загальну характеристику підприємства;
- характеристику технічної бази підприємства;
- номенклатуру продукції, що випускається;
- виробничу потужність, характеристику рівня її використання, оцінку можливостей її нарощування;
- місце підприємства в галузі, на ринку, рівень його монопольності, концентрації його продукції на ринку;
- характеристику системи управління, встановлення її відповідності сучасним умовам господарювання;
- статутний фонд, власники підприємства, ціна акцій, переваги та недоліки існуючої організаційно-правової форми, доцільність її зміни;
- структуру витрат на виробництво, рівень капіталоємності та ресурсоємності виробництва та продукції, можливості зниження витрат на одиницю продукції;
- обсяг прибутку та напрямки його використання, рівень самофінансування діяльності.

Інвестиційна привабливість визначається комплексом різноманітних факторів, перелік і вага яких може змінюватись в залежності від: цілей інвесторів; виробничо-технічних особливостей підприємства, у яке інвестуються кошти; економічного розвитку підприємства у теперішньому часі, у минулому, а також очікуваних темпів зростання; комплексом зовнішніх факторів, зокрема діючим законодавством, екологічною ситуацією, рівнем конкуренції [17].

Аналіз наукових праць [17, 18, 19], щодо вивчення інвестиційної привабливості підприємств України вказують на те, що спостерігається досить стійкий зв'язок між прибутком підприємств та рівнем їхньої інвестиційної привабливості. Зниження норми підприємницького прибутку, рентабельності реалізованої продукції, чистої рентабельності підприємства, чистої рентабельності власного капіталу, валової прибутковості продажу, зменшення виручки від реалізації продукції, а отже, і зниження загального рівня прибутку зменшує можливість отримання інвестицій.

Слід відзначити, що оцінка інвестиційної привабливості підприємства являє собою характеристику, отриману під час підведення підсумків економічного аналізу господарської діяльності і таку, що вміщує узагальнюючі висновки про результати діяльності підприємства. Вона відображає якісні та кількісні відмінності даного виробничого об'єкта від інших компаній за певний період. З цього твердження слідує, що оцінку інвестиційної привабливості можна охарактеризувати, як аналітичну процедуру розрахунку ступеню потенційної ефективності [7].

Інвестиційна привабливість підприємства повинна формуватися на декількох щаблях, а саме: рівні держави, регіону, галузі та безпосередньо самого підприємства. З ієрархічної точки зору найвищими є фактори, що формують державну компоненту інвестиційної привабливості. Її визначають такі чинники: які обумовлюють привабливість регіону та галузі, яка ієрархічно знаходиться на тому ж рівні, що й регіон. Нижній щабель формують фактори інвестиційної привабливості підприємства [18].

Формування ІПП необхідне задля: забезпечення конкурентоспроможності продукції; структурної перебудови виробництва; створення необхідної сировинної бази для ефективного функціонування підприємств; вирішення соціальних проблем; відновлення основних виробничих фондів; підвищення технічного рівня праці і виробництва та ін. [7].

Формування та підвищення інвестиційної привабливості підприємства, що визначається на державному, регіональному і галузевому рівнях, на рівні конкретного підприємства можна представити наступним чином (рис. 1).

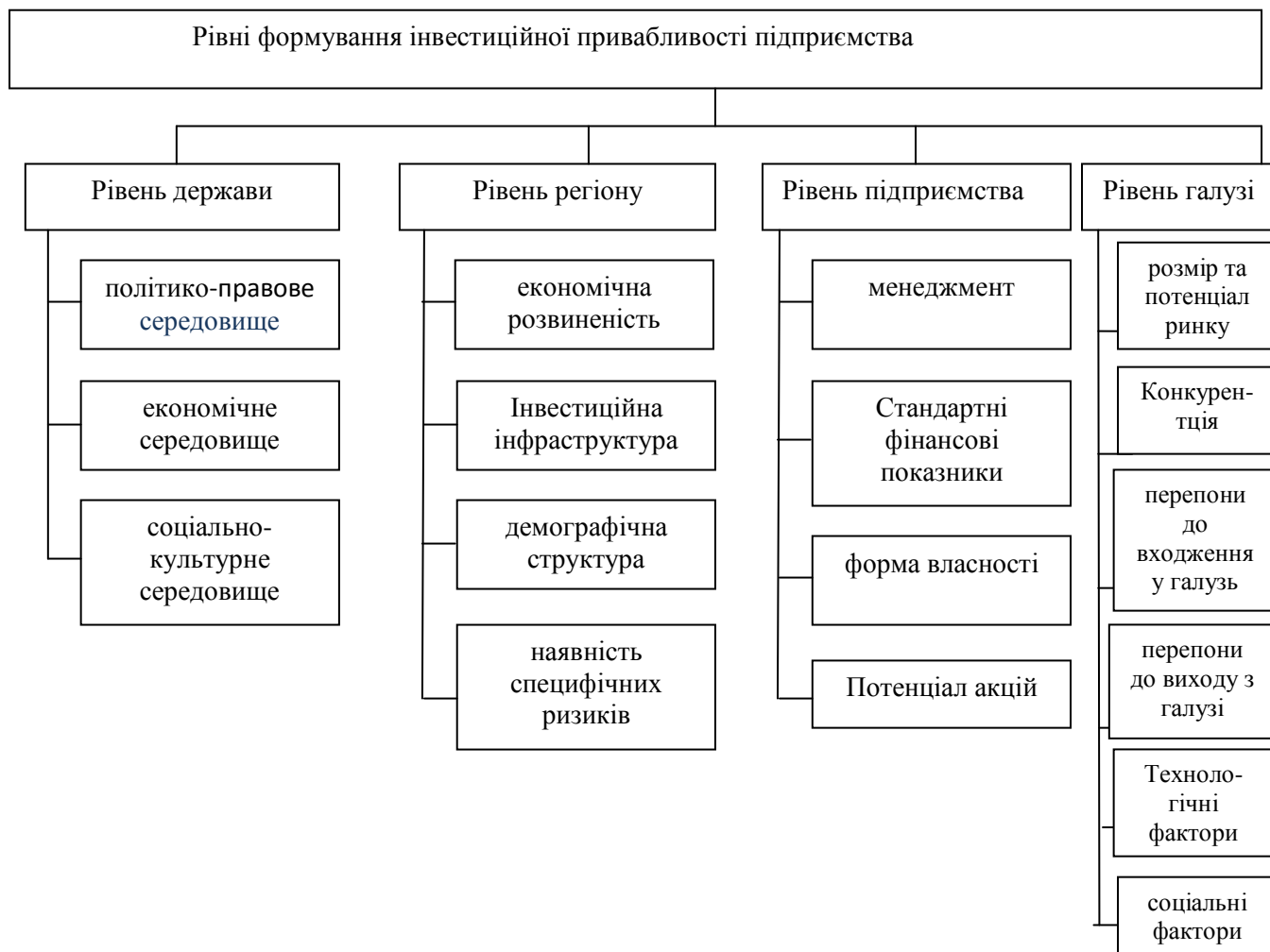

Рис.1 Рівні формування інвестиційної привабливості підприємства

Наступник характерним чинником у дослідженні ІПП є управління інвестиційною привабливістю підприємства. Під управлінням ІПП розуміють управління сукупністю характеристик його внутрішнього середовища та зовнішнього середовища щодо вкладання інвесторами коштів в дане підприємство. Але так як підприємство практично не може впливати на зовнішнє середовище: політичну ситуацію, досконалість законодавства, розвиненість виробничої та соціальної інфраструктури, достатнє інформаційне забезпечення та ін., то для підприємства управління

інвестиційною привабливістю а зводиться до управління його внутрішнім середовищем.

Отже, управління інвестиційною привабливістю підприємства можна звести до управління технологіями, устаткуванням, складським і транспортним господарством, обсягом виробництва, експортом, станом сировинної бази, імпортом сировини та матеріалів, зв'язками з іншими підприємствами, постачальниками та споживачами, виробничою потужністю, місцем підприємства в галузі і на ринку, статутним фондом, структурою витрат на виробництво, обсягом та напрямками використання прибутку, фінансовим станом [12].

При управлінні інвестиційною привабливістю слід враховувати для кого підприємство повинно бути привабливим, так як різні групи інвесторів надають перевагу різним оціночним показникам. Так, фінансово-кредитні установи надають перевагу оцінюванню фінансового стану; дрібні інвестори, а відповідно і фонди спільного інвестування, – показникам віддачі акціонерного капіталу; стратегічні інвестори вважають за потрібне бути обізнаними не тільки з цими двома аспектами діяльності, а й із становищем внутрішнього середовища підприємства, переважно з його слабкими сторонами, бо їх подолання в подальшому потребуватиме вкладення нових коштів у відтворювальні процеси чи реструктуризацію [10].

Висновки та перспективи подальших розвідок. В результаті дослідження нами було уточнено поняття «інвестиційна привабливість підприємства». Вивчення та аналіз сукупності взаємодіючих факторів та показників оцінки інвестиційної привабливості підприємства, які можуть здійснити аналіз стану інвестиційної привабливості підприємств в Україні, що дозволить максимізувати соціально-економічний ефект функціонування економіки України в цілому.

Таким чином, всі зроблені у процесі дослідження теоретичні та практичні рекомендації щодо оцінки інвестиційної привабливості підприємства надають можливість підвищити інвестиційний рейтинг

підприємств. Це, безумовно, надасть можливість створити основу для отримання підприємством ресурсів з метою свого подальшого економіко-технологічного розвитку.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Алексеєнко Л. М. Фінансові аспекти оцінки інвестиційної привабливості підприємства [Текст] / Л. М. Алексеєнко // Роль фінансово-кредитної системи у стимулюванні економічного зростання в Україні: Зб. наук. праць / Волинський держ. ун-т. – Луцьк, 1999. – С. 222–225.

2. Дука А. П. Теорія та практика інвестиційної діяльності. Інвестування [Текст] : Навч. посіб. 2-е вид. / А. П. Дука. – К. : Каравела, 2008. – 432 с. – ISBN 966-8019-66-0. Економіка підприємства [Текст] : підручник / ред. С. Ф. Покропивного. – К. : КНЕУ, 2001. – 457 с. – ISBN 966–574–231–0.

3. Иванов А. П. Инвестиционная привлекательность акций [Текст] / А. П. Иванов. – М. : Акционер, 2002. – 192 с. – ISBN 5-901025-17-2. 21. Ізмайлова, К. В. Фінансовий аналіз [Текст] : Навч. посіб. / К.В. Ізмайлова. – К. : МАУП. 2001. – 152 с. – ISBN 966-608-112-1.

4. Кривов'язюк І. В. Теоретичні підходи у визначенні змісту інвестиційної привабливості підприємства [Текст] / І. В. Кривов'язюк, В. Бучко // Економічні науки. Серія: Економічна теорія та економічна історія. – 2007. – № 7. – С. 220–232.

5. Макарій Н. П. Оцінка інвестиційної привабливості українських підприємств [Текст] / Н. П. Макарій // Економіст. – 2001. – № 10. – С.52-57.

6. Мойсеєнко І. П. Інвестування [Текст] : навч. посіб. / І. П. Мойсеєнко. – К. : Знання, 2006. – 490 с. – ISBN 966-346-097-0.

7. Носова О. В. Інвестиційна привабливість підприємства [Текст] / О. В. Носова // Стратегічні пріоритети. – 2007. – № 1 (12). – С. 120 – 126.

8. Пилитяк А. Инвестиционная привлекательность регионов Украины: социально-демографический аспект [Текст] / А. Пилитяк // Экономика Украины. – 2004. – № 8. – С. 82-85.

9. Про затвердження Методики інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій [Електронний ресурс] : Наказ Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій від 23.02.1998 № 22 [діє]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0214-98>. – 14.03.2010. – Назва з екрана.

10. Руденко, В. В. Методичні підходи до розробки інвестиційної політики підприємства [Текст] / В. В. Руденко // Наука й економіка. – 2010. – №2 (18). – С. 187-197.

11. Русак Н. А. Финансовый анализ субъекта хозяйствования [Текст] : Справочное пособие / Н. А. Русак, В. А. Русак. – Мн.: Высшая школа, 1997. – 309 с. – ISBN 978-966-641-363-8.

12. Самігулліна, Ю. Р. Управління інвестиційною привабливістю підприємства [Текст] / Ю. Р. Самігулліна // Економічний простір. – 2010. – №. 34 – С. 23-29.

13. Смержанюк Т. П. Внутрішній контроль в процесі управління виробництвом [Текст] : навч. посіб. / Т. П. Смержанюк, Т. В. Шрам, В. Є. Труш. – К. : Кондор, 2009. – 284с. – ISBN 978-966-351-273-0.

14. Стратегия формирования инвестиционной привлекательности металлургических предприятий Украины [Текст] : монографія / Ю. Г. Лысенко, А. П. Белый, В. В. Гнатушенко [и др.]. – Донецк : Юго-Восток, 2005. – 382 с. – ISBN 966-639-085-X.

15. Супрун С. Д. Оцінка ефективності інвестиційних проектів підприємств [Текст] / С. Д. Супрун // Фінанси України. – 2003. – № 4. – С.82–87.

16. Управління інвестиціями на підприємстві [Текст] : навчальний підручник / Г. В. Козаченко, О. М. Антіпов, О. М. Ляшенко [і др.]. – К. : Лібра, 2004. – 372 с. – ISBN 966-7035-62-X.

17. Хобта В. М. Оцінка інноваційного потенціалу [Текст] / В. М. Хобта, Г. О. Комар // Економіка промисловості. – 2009. - № 44. – С. 20–28.

18. Хобта В. М. Формування та підвищення інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання [Текст] / В. М. Хобта, А. В. Мешков // Наукові праці ДонНТУ. Серія: економічна. – 2009. – Випуск 36-1. – С. 118 – 125.

19. Чорна Л. О. результативна стратегія досягнення інвестиційної привабливості підприємства // Інвестиції: практика та досвід №24, 2008.– С.4–6.

Матеріали подано в авторській редакції